

האם יש באמת נפט בישראל? מה חשיבות

מפיקות את הנפט הערבי. מה יקרה אם ינסו להפעיל להץ על החברות? חיי הכלכלה לא יכולים להתפתח בצל חשש מתמיד של חיסול. לכן חייבים למצוא פתרון. איזה? לחפש נפט, בשטח ישראל. זה אינו תנאי פוליטי ואפילו לא תנאי כלכלי, זהו התנאי לחיים או למוות. לכן חקקה הכנסת, כבר בשנת 1953, את חוק הנפט.

*** הנס לא התרחש

חוק הנפט הישראלי, אשר באופן פור-מאלי חל עד היום, חילק את כל שטח ישראל לארבעה אזורים. כל אזור חולק לחלקים בגודל של 400,000 דונם. כל מי שרצה להתחיל בנויים ובקידוח, היה מוכי-

ח לקבל רשיון מיוחד ממשרד הפיתוח. התנאי היה, שחברה אחת לא יכולה לקבל יותר משלוש חלקות בבת אחת — וזה בכמות שלא תעלה על מיליון דונם. ה-רשיון היה בתוקף למשך שלוש שנים, עם אפשרות הארכה לעוד שבע שנים. שיטה זו היתה צריכה להבטיח מספר גדול של מחפשי-נפט, והתחרות גדולה וחיפה בין החברות.

בספטמבר 1955 התגלה נפט בקידוח חלק 1. הכמות לא היתה גדולה אבל ברור היה שהאוצר נמצא, ויש להמשיך בחיפוי שים. החל מרוץ אמיתי בישראל פרצה בהלת הנפט. תוך תקופה קצרה הוקמו כ-20 חברות. לכל מי שהיו כמה מאות אלפי לירות הקים חברת קידוחים, וראה את עצמו מיליונר, מלך-נפט.

גם אלה, שלא השתייכו באופן ישיר ל-מחפשי-נפט, אלא עקבו אחרי החדשות מעל דפיה-התנוגות וכן אותם המומחים כבי-כול, שהשתייכו לחברות העוסקות בקידוחים — כולם חיכו בצפיה להתגלות פתאומית של כמויות נפט עצומות — לנס של טקסס.

אבל הנס לא קרה. שום נס לא יכול היה לקרות. בימינו תהליך חיפוש הנפט הוא הרבה יותר מסובך מאשר בזמנים בהם גילו לראשונה את שכבות הנפט. ה-מדע של ימינו מוכיח שהנפט נמצא כמעט בכל מקום. צריך רק לדעת למצוא אותו. פעולת הקידוח אינה מספיקה. יש להעזר בגיאולוגיה, בגיאופיזיקה, בהידרודינמיקה ועוד רבים. יש להקור באופן יסודי ומע-מיק את הרב שכבות הקרקע השונות, לדעת את ההסתוריה של יצובן מלפני מ-אות-אלפי ומיליוני שנים ולמצוא פרוט מדוייק של הנפט בכל אחד מהאזורים. רק עם השלמת כל החקירות האלה, בהשקעות של מיליונים רבים, אפשר להגיע לתוצאות. ולהשיג את הממוצע העולמי, לפיו נותן כל קידוח עשירי תפוקת נפט.

*** מה נשאר אחרי הרעש?

בכך, הנס לא התגשם. במקומו באה אכ-זבה גדולה. חברות מחפשי-נפט וניצולו התחסלו באותה המהירות בה הוקמו. נותרו למעשה שלוש חברות ישראליות, שנשארו בזכות היותן ממומנות על ידי המדינה. אחרי הפרסומים המרעישים בעתונות, נש-ארו רק אגרות, כמו על האיש שקנה מניות נפט של שדה מסויים, שפך שני פחי נפט במקום ומכר את המניות במחיר כפול, וקנה בכסף מלון פאר עצום. מרוב אכזבה נשכחה לגמרי העובדה: בישראל מצאו נפט. חברת לפידות הפיקה מאז גילוי הנפט

ישראל נשבה רוח רווייה בריח נפט. ב-22 במרס, בשעה 10 בבוקר לא הראה עדיין הקידוח בכוכב 5 שום סימנים מעור-דיים. כמה ימים לפני כן, נתקלו בעומק של 1500 מטרים בשכבות נפט דלות, בתוך סלעי-חול. ההנהלה החליטה בכלי-זאת להמ-יך בקידוח, לעבור את שכבת סלעי-הדולומיט הקשים ולהגיע לשכבה החולית השניה המכילה גם כן נפט.

שעה אחת אחרי כן כבר פרץ מהאדמה סילון שחור. חמשת האנשים במכונת-הקידוח התכסו תוך שניה בורם הסמיך של שמן האדמה. הנפט נמצא.

מנהל העבודה שמעון בראון חייג מיד את מספר הטלפון התל-אביבי 47241. במש-

רדי לפידות, חברת מחפשי נפט בישראל בע"מ, התקיימה באותה שעה ישיבת ה-הנהלה. "מהדולומיט פרץ נפט!" נשמע בטלפון קולו של בראון. המנהל, מרדכי חן שתק, מופתע מהידיעה. אחרי רגע זרק לתוך השפופרת, "לסגור את הברזים ו-לסגור את הפה!" למרות שהוראת המנהל בוצעה במלואה, קרו למחרת דברים מוזרים בבורסה התל-אביבית: נוצר ביקוש בלתי-רגיל למניותיה של חברת לפידות. המחיר היה עדיין כמו בשבוע האחרון 304 נקודות. אך למרות שהביקוש הלך וגדל, לא מכר אותן איש. המחיר החל ללכת. בהגיעו ל-312 נקר דות החלה המכירה. אחרי כמה שעות הודיע הקרין בקול-ישראל, שבכוכב 5 פרץ נפט.

*** שארת חיים או מוות

רישום הראשון על צריכת נפט בפלשתינה נירשם בשנת 1886: 468 טון. מאותו הזמן מסתמנת עליה בלתי פוסקת. לפני פרוץ מלחמת-העולם-הרא-שונה, בשנת 1913, מגיעה הצריכה ל-10,830 טון, ואילו ערב מלחמת-העולם-השניה פי 20: 204,500 טון. הנתונים האלה הם תוצאה של עובדה פשוטה: בפלשתינה-אין פתם שחור, אין אנרגיה מפלימים המכונה "פחם-לבן" ואין עצי-יער כמקור דלק. הנפט היה מוכרח להפך במשך הזמן למקור האנרגיה היחיד: כדלק למנועים, כמקור חשמל, ומצרך ביתי ממדרגה ראשונה.

בתקופת המנדט הבריטי עמד גידול צרי-כת הנפט בבלשתינה, ביחס ישר להפקתו. שכן הארץ הייתה חלק בלתי נפרד מאזור, שאפשר לכוונתו בלי גוזמה שדה הנפט העולמי, בהכילו 70% של מאגרי הנפט בעולם ו-60% מתפוקתו. די היה לבנות את בתי-הזיקוק בחיפה, ולהורים את הנפט בצינור ממוסל שבציראק.

אך המעל המופלא של זרם הנפט התנפץ פתאום בשנת 1948. צינור הנפט שהוביל מארצות-ערב לבתי-הזיקוק בחיפה, התייבש. והצריכה? בשנת 1948: 450,000 טון ב-1961 — 800,000 טון. בשנת 1970 תהיה צריכת הנפט, לפי חישובי הכלכלנים, 3 מיליון טון.

אבל מהיכן להביא דלק זה, אם כל ה-גבולות עם הארצות השכנות סגורים, ברור, אפשר להוביל אותו מרחוק. ההובלה היא יקרה ומסוכנת אך אין זה עדיין אסון. האסון טמון בדבר אחר לגמרי: חלק מ-כמות הנפט המיובא לישראל זורם דרך מפרץ עקבה הצר ומועבר בצינור הנפט מאילת עד חיפה. קיימת תמיד הסכנה של סגירת הדרך. חוץ מזה קשורות כמעט כל חברות-הנפט בעולם עם החברות ה-

במדינה

(המשך מעמוד 7)

לאירופה, הפכו האורתודוקסים מתוקפים ל-ניתקפים. הריפורמים אמנם לא הכריזו חרמות על האורתודוקסים ולא הוציאו עלי-הם איסורים, כפי שעשו האורתודוקסים באירופה. אבל בתעמולה שקטה חשפו את התנוונות האורתודוקסים, משכו את הדור הצעיר לעבר בית-הכנסת הריפורמי. האורתודוקסים האמריקאים אינם יכולים להתעלם מכך, כי אילמלא הודימה של פלי-טים חרדיים שהגיעו לאמריקה כתוצאה ממלחמת העולם השניה, היו הופכים כת קטנה ומבוטלת, חסרת כל השפעה. אולם גם לאחר תגבורת זו מעריכים מוסדות רשמיים את הריפורמים בשני מיליון חב-רים, את הקונסרבטיביים — שאף הם אינם אלא פלג רפורמי — במיליון וחצי חברים, ואילו האורתודוקסים נאבקים קשות כדי שיכירו בהם כבתנועה המקיפה מיליון חברים.

האמריקאים מתערכים. זמן קצר לאחר קום המדינה ניסו אזרחים ישראלים, שהשתייכו בעבר לתנועה הריפורמית באי-רופה המערבית, לייסד בארץ תנועה רי-פורמית גדולה. הגרעין, שהיה מאורגן מ-סביב לבית הכנסת אחת ואמונה בירושלים, ואשר כלל, לא יותר מאשר כ-30 חברים, החל מנהל תעמולה למען התארגנות נרח-בת. בתי-כנסת רפורמיים החלו פועלים בכיכר-דיזינגוף בתל-אביב ועל הריה-כרמל בחיפה.

אולם כאשר פנו הריפורמים הישראליים לחבריהם באמריקה, ביקשו את עזרתם, לא גילו אלה עניין בפיתוח התנועה בישראל. כי אחד מעקרונות הריפורמה הוא לפתח את חיי הדת בתחומים לאומיים, כשכל עדה פועלת בתחום ארצה היא, כדי לתקן את התמונה הישנה של דת חובקת עולם, ש-אינה מתחשבת בגבולות.

השינוי נגרם עלי-ידי מישרת הכפייה ה-דתית בישראל. יותר ויותר מנהיגים יור-דיים אמריקאים החלו מתביישים בתמונה שצוירה בעתונות המקומית, בה נראתה ישראל כמדינה קלריקאלית של המאות ה-שחורות. הם החלו מדברים תכופות על הצורך לשנות תמונה זו, ויחד עם זאת להעמיד בפני הנוער הישראלי דרך-ביניים, של דת מתקדמת. "בזאת", הסביר אחד מ-ראשי הריפורמים, "נעזור גם לדת, כדי שהנוער לא יהיה חילוני."

בית-הכנסת החדש בירושלים הוא ביטוי למיפנה זה. אולם אין הוא היחיד. כי בעוד החוג הריפורמי באמריקה, שבראשו עומד פרופסור נלטון גליק, עסק בהקמת בית-הכנסת בירושלים, התייצב חוג אמריקאי שני לעזרת העדה הרפורמית הקטנה של אחת ואמונה. בעזרתה הפעילה של חוג זה נרכש בניין גדול, במרחק מטרים אחדים מהכנסת, ובו הוקם בית-הכנסת הריפורמי הראשון. כך זכתה ירושלים, תוך תקופה קצרה, לשני בתי כנסת רפורמיים גדולים. גם ביתר ערי הערץ חלה תזוזה בעקבות ההיענות האמריקאית. סטודנטים ומדענים יוצאי התנועה הריפורמית באמריקה, שלא יכלו להסתגל לטכני התפעלה של בית ה-כנסת האורתודוקסי, יצרו לעצמם פינות-תפעלה משלהם באשקלון, נתניה, חיפה והרצליה.

מקור האופטימיות. נלטון גליק הצהיר, בנימה של הרגעה, כי בית-הכנסת שלו מיועד לסטודנטים של המכון הארכי-אולוגי החדש. אולם אין יעדו צנוע כל כך. כבר כיום לומדים בבית-ההמדרש לרבנים רפורמיים בסניטוני, ארצות-הברית, חמי-שה פרחי-רבנים ישראלים, מהם שניים תימניים. חמישה אלה יחזרו ארצה כרבנים, יקימו לעצמם קהילות רפורמיות. והם רק הגל הראשון.

ביטא את השאיפה הריפורמית מנהיגו הרוחני של בית-הכנסת הראשון, הרב אנדרה זאווי: "המטרה שלנו היא אותם האלפים והרבבות שהם חסרי דת ואמונה. את אלה אנו רוצים לכבוש". זאווי, יליד אלג'יר וחניך פאריס, לא ה-שאר כל ספק. לאן פניו מועדות: ביטול המונופולין של הרבנות בשטח הנישואין והקבורה. אם נפרץ המונופול בחזית אחת, דינו כי גם ייפרץ בחזית שניה, ואם לרב רפורמי יהיה מותר לערוך נישואין, יוכל לעשות זאת גם פקיד אזרחי של משרד המשפטים. לגבי הרבנות האורתודוקסית מה מקור האופטימיות של הריפורמים, לגבי עתיד תנועתם בישראל? גילה אחד האזרחים שבאו השבוע מאמריקה: "בן-גוריון תומך בנו."

Golden

נסה 7 זהב לעולם לא תותר עליו

"לויך" המכון הבינלאומי להתכתבות אלפי מכתבים לפי שיטה אמריקאית פרוספקט חינם תל-אביב, ת.ד. 4185

חליכות הריון
קטציה אוזרת

תאם
ת"א שדר' מסד'יק 19
62, 19, 13, 12 אולביל

פצעונים ופגמי עור...
חדלו לגרום לבעיות בימינו אלה, הודות לקרם הנפלא 14 ש של קליאו. כבר אחרי שימוש ראשון מרגישים בהק-לה, כי 14 ש חודר עמוק לנקבוביות, מנקן ומזין את העור.
דורש 14 ש ותיווכח!

אלינה רוסלמר מלסדת טוויסט מדיסון וכל רקוד אחר **דואו** ת.א רח פיסקר 2 טל 56905